

NYA LAGBEREDNINGENS

FÖRSLAG

TILL

L A G

ANGÅENDE

DOMSAGAS KANSLI

ÄFVEN SOM TILL ANDRA DERMED SAMMANHÄNGANDE FÖRFATTNINGAR.

STOCKHOLM, 1890.

KONGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER.

TILL KONUNGEN.

Genom nådigt bref den 20 December 1889 har Eders Kongl. Maj:t anbefalt Nya Lagberedningen att utarbета dels förslag till lag angående villkoren för fullföljd af talan i Öfverrätt och hos Konungen och dels

förslag till möjligen erforderliga lagbestämmelser angående domsagas kansli.

Vid behandlingen af dessa ämnen har Beredningen funnit lagbestämmelser angående domsagas kansli erforderliga och lämpligen kunna särskiljas från förslaget till lag angående förstnämnda ämne, och har Beredningen förty utarbetat förslag till

Lag angående domsagas kansli

samt, i sammanhang dermed, förslag till

Lag angående förändrad lydelse af 7 § 2 mom. samt 71, 73 och 86 §§ Konkurslagen den 18 September 1862,

Lag angående förändrad lydelse af 10 § i Förordningen om boskildnad och undanskiftande af egendom i makars bo den 18 September 1862, samt

Förordning angående skyldighet för domare å landet att till rätt-sökande öfversända handlingar med posten,

hvilka förslag Beredningen nu får i underdånighet öfverlemna jemte motiv dertill äfvensom af undertecknad Wold afgifvet särskildt yttrande.

Då domaren å landet på grunder, hvarför närmare redogöres i motiven till förslaget till lag angående domsagas kansli, skulle hafva att sjelf aflöna det biträde, hvilket måste anställas till upprätthållande af kanslitjenstgöringen, samt denna förpligtelse icke synes kunna skäligen åläggas domaren utan att han därför erhåller någon godtgörelse, anser sig Beredningen böra erinra, att för de nu framlagda förslagens genomförande förutsättes, att ett förvaltningskostnadsbidrag, hvilket enligt Beredningens åsigt torde kunna bestämmas till 300 kronor, varder för hvarje domsaga anvisadt.

Derest ifrågavarande förslag varda godkända, torde utöfver de administrativa föreskrifter, som af Beredningen blifvit sammanförda i förslaget till förordning angående skyldighet för domare å landet att till rätt-

sökande öfversända handlingar med posten, särskilda bestämmelser erfordras dels angående den lösen, som bör utgå för diariibevis, utfärdadt af kanslibitråde, dels ock derom, att ej mindre denna lösen än ock godtgörelse för postförsändelse, verkställd af kanslibitråde, skola tillfalla domaren; hvarjemte i allmänna poststadgan ett tillägg blifver erforderligt angående rättighet för domare å landet att under rekommendation afsända försändelse, som väger öfver 250 gram.

Slutligen får Beredningen anmäla, att Presidenten m. m. Herr K. J. Berg jemlikt nådiga brefvet den 1 Februari 1889 deltagit såväl i Beredningens gemensamma öfverläggningar angående förenämnda förslag som ock i förslagens granskning; och har Presidenten Berg biträdt samma förslag.

Underdånigst

L. ANNERSTEDT.

J. E. ELLIOT.

JOHAN WOLD.

J. G. HORNEY.

H. CLAËSON.

ALFRED WALDENSTRÖM.

Stockholm den 15 November 1890.

Förslag
till
Lag
angående domsagas kansli.

1 §.

Domare å landet åligger att viss tid, minst två timmar, hvarje helgfri dag hålla domsagens kansli för rättsökande tillgängligt. Kansliet skall finnas inom domsagan å ställe, som af domaren bestämmes. Har domaren erhållit tillstånd att bo utom domsagan, må han dock förlägga kansliet till sin boningsort.

Underrättelse om stället, der kansliet finnes, och om tiden, då det på grund af stadgandet i denna § hålles tillgängligt, skall vara anslagen inom hvarje tingslag å Rättens dörr samt meddelas Konungens Befallningshafvande, som har att låta införa tillkännagifvande derom i allmänna tidningarne och i länskungörelserna. Å kansliets dörr skall ock finnas anslag om tiden, då kansliet, enligt hvad nu är sagdt, hålles tillgängligt.

2 §.

I hvarje domsaga skall finnas anställdt kanslibitråde, som är pliktigt att, der ej domaren annorlunda bestämmer, vara tillstädes å kansliet under den enligt 1 § kungjorda tid.

3 §.

Är ej domaren närvarande å kansliet, har kanslibiträdet att derstädes å domarens vägnar:

emottaga handlingar, hvilka enligt lag må till domaren ingifvas, äfvensom vad, anmälanden och andra framställningar, som ankomma på åtgärd eller pröfning af domaren;

emottaga och öppna bref och andra försändelser, försedda med adress till domsagans kansli;

meddela resolution å skriftlig ansökan om stämning;

tillhandahålla expeditioner och andra handlingar, hvilka rättsökande eger att hos domaren utbekomma, samt

besörja handlingars försändande med posten till rättsökande i enlighet med gällande föreskrifter.

Hålles kansliet öppet jemväl å annan tid än den enligt 1 § kungjorda, tillkommer kanslibiträdet i domarens frånvaro enahanda befo-genhet, som nu är nämnd.

4 §.

Har kanslibiträde enligt 3 § emottagit handling, vad eller framställning, vare det så gilt, som hade domaren sjelf handlingen, vadet eller framställningen emottagit; dock skall, der handling påkallar åtgärd å viss dag, som vid handlingens ingifvande redan är bestämd, på sak-egarens eget äfventyr komma, om domaren ej blifver i tillfälle att af handlingen taga del så tidigt, att åtgärden kan å den bestämda dagen vidtagas.

5 §.

Handling, som enligt stadgan om skiftesverket i riket skall ingifvas till ordförande i Egodelningsrätt, må ock, ändå att denna befattning utöfvas af annan än domaren, ingifvas å domsagans kansli; och vare det i hvarje fall så gilt, som hade ingifvandet skett till Egodelnings-rättens ordförande.

6 §.

Öfver handlingar, vad och framställningar, som af kanslibitråde emottagas, skall föras diarium; dock vare ej nödigt, att deri antecknas begäran om utbekommande af expedition, så framt den genast utlemnas.

De närmare föreskrifterna om diariets förande meddelas af Konungen.

Af diariet eger kanslibiträdet att på begäran meddela utdrag. Angår sådant utdrag vad, skall tilläggas erinran att, der vadet af domaren pröfvas lagligt, vadebevis af honom utfärdas.

7 §.

Domaren åligger att dagligen eller, der till följd af embetsresa eller af annan laga orsak hinder därför möter, så snart hindret upphört, taga del af diariet samt derefter med inkomna ärenden vidtaga den åtgärd, som på honom ankommer.

Skall enligt lag eller särskild författning sådan åtgärd vidtagas inom viss tid efter det ärendet inkommit, varde tiden räknad från den dag, domaren egt tillfälle att erhålla kännedom om ärendet.

Har i konkursmål tid för aflemnande af skriftligen författade anmärkningar mot bevakade fordringar blifvit utsatt, och finner domaren sig förhindrad att sjelf vid den tids utgång till Rättens ombudsman öfversända inkomna anmärkningsskrifter, underrätte derom kanslibiträdet, som derefter har att om öfversändandet besörja; och åligger domaren att för hvarje sådant fall meddela kanslibiträdet nödiga upplysningar.

8 §.

Har handling, hvarom i 5 § sägs, blifvit inlemnad å domsagas kansli, och är annan än domaren ordförande i Egodelningsrätten, skall handlingen, försedd med anteckning om dagen, då den mottagits å kansliet, genom domarens försorg ordföranden tillställas.

9 §.

Kanslibitråde förordnas af domaren. Der sådant finnes nödigt, må domaren ock förordna en eller flere suppleanter att i den ordning, som af domaren bestämmes, i kanslibitrådet ställe tjenstgöra.

Förordnande, som här är nämndt, eger domaren återkalla, när så skäligt pröfvas. Deröfver må klagan ej föras.

Då förordnande meddelas eller upphör, skall anmälan ofördröjligen göras hos Hofrätten samt hos Konungens Befallningshafvande, som har att införa tillkännagifvande derom i länskungörelserna.

10 §.

Till kanslibitråde eller dess suppleant må förordnas man eller qvinna, som uppnått myndig ålder och pröfvas för uppdraget lämplig.

11 §.

Kanslibitråde vare för hvad det i sådan egenskap gör och låter underkastadt ansvar såsom tjensteman.

12 §.

Denna lag skall lända till efterrättelse från och med den 1 Januari

Förslag

till

Lag

angående förändrad lydelse af 7 § 2 mom. samt 71, 73 och 86 §§
Konkurslagen den 18 September 1862.

Häri genom förordnas, att 7 § 2 mom. samt 71, 73 och 86 §§ Konkurslagen den 18 September 1862, sistnämnda lagrum sådant det lyder i Förordningen den 12 Maj 1870, skola erhålla följande ändrade lydelse:

7 § 2 mom.

Är sådan ansökning gjord af borgenär; förelägge domaren gäldenären lämpligen kortaste tid och, der han är aflägsset boende, högst en vecka efter delfäendet, att sig deröfver förklara: och bör sökanden tillställa domaren bevis öfver delgifvandet sist inom fjorton dagar efter det *föreläggandet meddelades*, eller vare ansökningen förfallen, der ej sökanden styrker, att gäldenären ej anträffas kunnat. Medgifver gäldenären borgenärens ansökning; förfare domaren såsom i föregående mom. sagdt är: gör gäldenären jäf emot ansökningen, eller blifver han med förklaring ute; hänskjutes saken till Rätten, och vare lag som i 6 § 2 mom. sagdt är.

71 §.

Vill någon å inställelsedagen närvarande borgenär, god man eller syssloman, eller ock gäldenären, der han tillstädes är, jäf emot en eller

flera af de bevakade fordringarna göra, eller begär någon af dem råderum att sitt beslut derom, efter granskning af handlingarna, fatta; utsätte då ordföranden *dels* viss dag inom två veckor derefter, å hvilken anmärkningarna, skriftligen författade, senast skola aflemnas till Rätten eller domaren, *dels ock*, efter samråd med Rättens ombudsman, lämplig ort, hvarest handlingarne under skriftvexlingstiden skola genom ombudsmannen parterna tillhandahållas, *äfvensom* viss dag, minst en och högst två veckor efter tiden för anmärkningarnas aflemnande, samt lämpligt ställe för parterna att inför ombudsmannen sammankomma, såsom i 74 § sägs. *Ordföranden bestämme å inställeledagen tillika viss dag, då parterna, derest emot bevakad fordran göres jäf, hvarom förlikning ej träffas kan, hafva att inför Rätten sammankomma, i stad inom fjorton dagar efter sammanträdet inför ombudsmannen och på landet å det efter nämnda sammanträde först infallande lagtima ting, der urtima ting ej varder äskadt.* Begär någon af parterna för anmärkningars afgifvande och sammanträdet inför ombudsmannen längre tid än nu sagdt är, och är saken vidlyftig; då må ordföranden anstånd medgifva, dock ej utöfver hvad nödigt pröfvas.

Ej må emot fordran, som å inställeledagen anmäld är, jäf annorledes än i nu stadgad ordning framställas.

73 §.

Hafva skriftligen författade anmärkingar i föreskrifven tid inkommit; öfverlemnne Rättens ordförande eller domaren de skrifter till *Rättens ombudsman.*

86 §.

Yrkande, att anmäld fordran med ed fästas skall, göres skriftligen, i den ordning och inom den tid, som för jäf emot fordringar förr stadgade äro. Ej må sådant yrkande i bevakningsinlaga väckas. Rätten eller domaren förelägge den, emot hvilken yrkandet framställes, att, inom viss tid af högst en månad från det han af föreläggandet erhållit del, edgången fullgöra och med bevis derom inkomma.

Föreläggandet bör borgenären tillställas så, som i lag om stämning stadgas; åliggande dock borgenär, hvilken förmånen af sådant delgifnings-sätt sig tillförsäkra vill, att i bevakningsinlagan uppgifva viss ort inom Riket, der han eller ombud för honom träffas kan. Har han det underlåtit; ege Rätten eller domaren förordna, att föreläggandet uti allmänna tidningarne införas må; och anses i sådant fall borgenären af föreläggandet undfå del den dag, detsamma sålunda kungöres.

Den, på grund af hvilkens yrkande föreläggandet blifvit meddeladt, vare pliktig att delgifvandet deraf ombesörja och bevis derom till Rätten eller domaren ingifva inom en månad från den *dag, föreläggandet meddelades*. Försummar han det och anmäler han ej hinder, som af Rätten godkännes; varde edgångsyrkandet utan afseende lemnadt. Varder anmäldt förfall godkändt; sätte Rätten ut ny tid, hvarinom bevis öfver delgifvandet inlemnas skall; dervid Rätten, om borgenär eller ombud för honom ej kunnat anträffas å ort, som i bevakningsinlaga uppgifvits, eger förordna, att föreläggandet, genom dess införande i allmänna tidningarne, borgenär delgifvas må.

Denna lag skall träda i kraft den 1 Januari

Förslag

till

Lag

angående förändrad lydelse af 10 § i Förordningen om boskilnad och undanskiftande af egendom i makars bo den 18 September 1862.

Härigenom förordnas, att 10 § i Förordningen om boskilnad och undanskiftande af egendom i makars bo den 18 September 1862 skall erhålla följande ändrade lydelse:

10 §.

Är makars bo till konkurs afträdt, och uppstår fråga om boskilnad och undanskiftande; varde, sedan borgenärerna, på sätt i Konkurslagen är stadgadt *om granskning af fordringsanspråk, de der å inställelsedagen bevakade blifvit*, lemnats tillfälle att i frågan sig yttra, densamma till Rättens pröfning öfverlemnad och efter lag af Rätten bedömd, ändå att jäf deremot af borgenär ej gjordt är.

Har å landet ansökning om boskilnad och undanskiftande blifvit gjord inom den i 5 § stadgade tid, men hinder mött för ansökningens anmälande å inställelsedagen i konkursen; skall i fråga om parternas hörande tillämpas hvad i Konkurslagen är förordnadt beträffande fordringsanspråk, som anmälas efter inställelsedagen.

Denna lag skall träda i kraft den 1 Januari

Förslag

till

Förordning

angående skyldighet för domare å landet att till rättsökande
öfversända handlingar med posten.

1 §.

Då någon skriftligen begärt, att expedition eller annan handling, som han eger hos domare å landet utbekomma, måtte under uppgifven adress till ort inom riket sökanden med posten tillsändas, åligger det domaren att enligt adressen afsända handlingen under rekommendation; egande domaren såsom godtgörelse uppbära för hvarje försändelse 75 öre, hvilket belopp jemte ersättning för stämpelpapper, lösen, porto och rekommendationsafgift sökanden bör förskottsvis gälda.

2 §.

Har sökande gjort sådan framställning, som i 1 § är nämnd, men underlåtit att erlagga nödiga medel, skall, der det felande beloppet icke öfverstiger hvad som enligt gällande stadganden kan medelst postförskott indragas, handlingen med användande af sådant förskott sökanden tillsändas; och utgår i fall, som nu är nämndt, godtgörelsen till domaren med en krona.

3 §.

Begär sökanden, att försändelse, hvarom i 1 eller 2 § sägs, skall hos postverket assureras till visst af sökanden uppgifvet belopp, och erlägger han nödiga medel för gäldande af assurancesafgiften, låte domaren försändelsen försäkras på sätt sökanden begärt.

Har sökanden underlåtit att aflemna tillräckliga medel till assurancesafgiften, eller möter för försändelsens assurerande på sätt sökanden begärt hinder af de angående postbefordran gifna föreskrifter, vare domaren ej pliktig att på den framställning, som blifvit gjord, öfversända den begärda handlingen med posten. Hvad nu är sagdt gälle ock i fall, der assurans blifvit begärd utan att beloppet tillika angifvits.

4 §.

Sökande, som med behörigt bevis styrkt sin fattigdom, är fri från erläggande af den i 1 § stadgade godtgörelse för handlingns öfversändande med posten; dock vare domaren ej pliktig att öfversända handlingen, med mindre sökanden förskottsvis aflemnat nödiga postpenningar.

5 §.

Begäran om expeditions eller handlingns öfversändande med posten må framställas i betaldt bref till domaren eller domsagans kansli.

6 §.

Denna förordning skall lända till efterrättelse från och med den 1 Januari

MOTIV.

I.

Förslag till lag angående domsagas kansli.

Såsom bekant, är domaren å landet öfverhopad af de mest olikartade göromål. Utom hållandet af de lagtima tingen samt urtima ting och andra extra förrättningar, åligger honom att i dervid förekommande mål och ärenden föra protokollet; att ombesörja och ansvara för all expedition; att föra diarier och fastighetsböcker samt att handhafva i öfrigt en mångfald af löpande ärenden. Visserligen har i allmänhet domaren ett s. k. kansli med der anställda biträden, men dessa äro helt och hållet att anse såsom hans enskilda. De ega icke att emottaga vad eller handlingar, som skola till domaren ingifvas, icke ens att i domarens frånvaro tillhandahålla expeditioner, såvida de icke blifvit dertill af domaren bemyndigade. Är domaren borta på embetsresa, får således den, som söker honom i hans vanliga expeditionslokal, icke sällan återvända med oförrättadt ärende. Och äfven om domaren ej är af embetsresa eller annan laga orsak hindrad att sjelf sköta kansligöromålen, torde likväl, då skyldighet för domaren att å viss kungjord tid vara tillstädes å kansliet icke finnes i lag föreskrifven, ofta nog inträffa, att den rättsökande måste, för att få träffa domaren, underkasta sig ett längre dröjsmål.

Under nuvarande förhållanden, då säkerhet icke finnes att å viss tid och ort träffa domaren eller någon, som företräder hans ställe, äfventyrar sålunda den rättsökande icke blott att få vidkännas tidsförlust och kostnader, utan äfven att viktiga rättigheter gå förlorade när dessa bero på iakttagande af fatalietider.

De nu antydda olägenheterna synas i och för sig vara nog betydande för att påkalla åtgärd af lagstiftaren. Den fordran torde med fog kunna uppställas, att i hvarje domsaga skall finnas ett kansli, der den rättsökande allmänheten må kunna med säkerhet påräkna att viss tid hvarje helgfri dag träffa domaren eller, i hans frånvaro, någon, som är behörig och pliktig att å domarens vägnar emottaga vad, konkurs- och boskildnadsansökningar, andra inlagor och framställningar äfvensom tillhandahålla expeditioner och dylikt.

Ett ordnadt kansli utgör jemväl förutsättningen för en annan välbehöflig lättnad för de rättsökande. Med nutidens utvecklade postväsen synes det önskligt, att tillfälle beredes rättsökande att på begäran få expeditioner och andra handlingar sig tillsända med posten. Förhållandena å landet torde mångenstädes medföra svårighet eller hinder för anställande af lämpliga kommissionärer, som i nämnda hänseende kunde gå allmänheten tillhanda, och mängden af de göromål, som redan nu åligga domaren och vanligen taga hela hans tid i anspråk, synes förbjuda att såsom en lagstadgad förpligtelse pålägga honom en dylik skyldighet, med mindre ett ordnadt kansli kommer till stånd.

Med en förändrad anordning af rättsmedlen blifver behovet af ett ordnadt kansli sannolikt ännu större; men då vid ofvan angifna förhållanden lagbestämmelser angående ett sådant kansli synas kunna och böra komma till stånd jemväl oberoende af nämnda reform, har Beredningen ansett, att med framläggandet af förevarande förslag icke bör anstå i afbidan derå, att det Beredningen jemväl anförtrodde arbetet med revision af rättsmedelsystemet kan hinna afslutas.

För afhjelpande af de olägenheter, hvilka i det föregående blifvit antydda, föreslogo komiterade för utarbetande af förslag till förändrade stadganden angående häradsrätternas arbetssätt i sitt den 30 Maj 1868 aflemnade betänkande att, der ordinarie domaren funne sådant behöfligt, en biträdande domare skulle förordnas med befogenhet att, efter domarens uppdrag, i hans ställe förrätta hvad till domarembetet hörde med

undantag af de lagtima tingen samt att, utan särskildt uppdrag, i domarens hemvist och i hans frånvaro ombestyras åtskilliga löpande ärenden, såsom att emottaga handlingar, meddela afskrifter och dylikt. Detta förslag om förordnande af biträdande domare blef emellertid på angifna skäl afstyrkt af Högsta domstolens fleste ledamöter.

I sitt den 6 Juni 1880 afgifna betänkande — det s. k. principbetänkandet — upptog Nya Lagberedningen förslaget om biträdande domare och hemställde, att i vissa större domsagor skulle anställas biträdande domare, som, med aflönning af statsmedel, skulle hafva att, enligt faststæld arbetsordning, besörja de göromål, hvilka lämpligen kunde skiljas från den ordinarie domarens befattning. Tillika innehöll principbetänkandet bestämmelser:

dels att domsagas kansli, som borde finnas å bestämtdt ställe inom domsagan, skulle vara för rättsökande tillgängligt hvarje helgfri dag å viss af domaren utsatt och allmänneligen kungjord tid,

dels ock att i hvarje domsaga, der ej biträdande domare vore anstæld, borde finnas kanslibitråde med behörighet att under domarens tillsyn emottaga inlagor och anmälanden, derom utfärda bevis, ombestyras begärda afskrifter och vidimationer samt besörja handlingars och expeditioners tillhandahållande åt parter eller försändande till dem medelst posten med mera dylikt.

Förstärkta Lagberedningen ansåg förslagets bestämmelser om anställande af biträdande domare icke böra godkännas, men instämde hufvudsakligen i hvad Beredningen i öfrigt föreslagit och uttalade — endast med någon skiljaktighet i en detaljfråga — såsom sin åsigt: att domsagas kansli borde å viss ort inom domsagan vara för allmänheten tillgängligt hvarje helgfri dag under viss tid, äfvensom att i hvarje domsaga skulle finnas kanslibitråde, som kunde i enklare kansliärenden gå allmänheten tillhanda.

På dessa af Förstärkta Lagberedningen godkända grunder är förvarande förslag hufvudsakligen bygd. Domaren å landet har deri fått till åliggande att å viss kungjord tid och ort hålla domsagens kansli för rättsökande tillgängligt, och föreskrift har meddelats, att i hvarje

domsaga skall finnas ett af domaren förordnad kanslibitråde, som har att under tjenstemannaansvar tillhandagå allmänheten i enklare kansli- ärenden ej blott å tid, då domaren är borta på tjänsteresor, utan äfven vid andra tillfällen, då domaren ej sjelf är tillstädes å kansliet.

Det torde emellertid böra redan här påpekas, att med den nya anordningen ingalunda afses att inskränka den nuvarande skyldigheten för domaren att, när han träffas, emottaga handlingar, vad och andra framställningar, utan dess ändamål är att bereda den rättsökande allmänheten visshet att kunna under bestämd tid hvarje helgfri dag träffa domaren eller någon, hvilken eger behörighet att å hans vägnar emot- taga och utlemna handlingar med mera dylikt.

Erforderliga bestämmelser i nu antydda syfte synas kunna gifvas utan att deraf föranledas afsevärda kostnader för det allmänna.

För att denna anordning skall komma att medföra det dermed åsyftade gagn torde ej vara nödigt, att kanslibiträdet ovilkorligen skall ega behörighet till domarebefattning. Vål är det sant att, derest en dylik fordran uppställes, man åt kanslibiträdet skulle kunna uppdraga att i domarens frånvaro icke blott meddela vissa beslut, som påkallas af ingifna ansökningar, utan äfven fullgöra åtskilliga andra åligganden, som tillhöra domaren såsom expeditionshafvande. Men utan tvifvel skulle kraf på juridisk bildning såsom kompetensvilkor för kansli- bitråden leda dertill, att dessa blefve biträdande domare, och således till införande af en institution, hvilken, såsom ofvan anmärkts, icke ansetts kunna förordas, då förslag derom förut framkommit; och den betydliga tillökning i kostnad, som det ovilkorliga anställandet af per- soner med sådana kvalifikationer skulle medföra för det allmänna, synes ej heller uppvägas af de fördelar, som dermed kunde vinnas. Genom ett stadgande om skyldighet för domaren att med posten afsända be- gärda handlingar och expeditioner torde ock i väsentlig mån de olägen- heter kunna förebyggas, hvilka eljest skulle föranledas af den inskränk- tare kompetensen hos kanslibiträdet.

Att kanslibiträdet erhåller ställning såsom en af staten aflönad tjänsteman synes i intet afseende nödigt och lärer desto mindre vara

lämpligt, som domaren enligt Beredningens förslag skulle hafva fria händer att antaga och entlediga kanslibitråde samt att efter omständigheterna taga bitrådets tid i anspråk i större eller mindre grad. Frågan om godtgörelse åt kanslibiträdet torde under sådant förhållande icke kunna ordnas på annat sätt, än att åt domaren öfverlemnas att till kanslibiträdet utgifva ersättning efter de grunder, som kunna dem emellan öfverenskommas. Det vore dock icke billigt, att hela kostnaden härför stannade på domaren. Till beredande åt den rättsökande allmänheten af större bekvämlighet och förmåner än hittills skulle nemligen genom de i afseende å domsagas kansli föreslagna anordningar domaren påläggas skyldighet att hela året om hafva kanslibitråde anställt för upphållande af kanslitjenstgöringen, oafsedt huruvida domaren utan denna nya förpligtelse vore oförhindrad att sköta sina embetsgöromål ensam med anlåtande af billig renskrifningshjälp eller med tillhjälp af tingsbitråde under endast vissa tider af året. Enär kanslibiträdets tjenstgöring å kansliet alltid måste tagas i anspråk då domaren sjelf är frånvarande för hållande af ting eller för extra för rättningar, måste den domare, hvilken antagit tingsbitråde och förnämligast vid dylika tillfällen vill använda dess hjälp, anställa jemväl annan person för tjenstgöring å kansliet. Skyldigheten att till kanslibiträdet, som i denna sin egenskap handlar på eget tjenstemannaansvar och icke såsom domarens enskilda bitråde, lemna erforderlig ersättning för tjenstgöringen torde under sålunda antydda förhållanden hvarken böra eller kunna åläggas domaren utan att han i någon mån kommer i åtnjutande af godtgörelse.

Under antagande, att för tjenstelokal någon mera afsevärd tillökning i kostnad ej skall uppstå, har Beredningen trott det nödiga bidraget till förvaltningskostnaden kunna stanna vid ett belopp af 300 kronor för hvarje domsaga, hvilket för det allmänna ej torde utgöra någon betungande förhöjning i kostnaderna för rättskipningen. Antalet domsagor i riket uppgår för närvarande till 116, och den utgift, som för ändamålet skulle drabba det allmänna, komme följaktligen att utgöra 34,800 kronor. De fördelar och de besparingar i omkostnader, hvilka

för den talrika rättsökande allmänheten skulle genom de föreslagna anordningarna vinnas, torde utan tvifvel befinnas så betydande, att anvisande af detta penningebelopp icke bör möta någon betänklighet.

1 §. I 1 § har stadgats skyldighet för domaren å landet att å viss ort och tid hålla domsagens kansli för rättsökande tillgängligt. Det är uppenbart, att i de fall, då någon del af ordinarie häradshöfdingens embetsverksamhet uppdragits åt vikarie, rättsökande jemväl i ärende, som tillhör vikariens handläggning, skall ega vända sig till kansliet, hvarom benämningen »domsagens kansli» ock lemna en antydan. Att i lagen införa en uttrycklig bestämmelse härom har synts Beredningen icke vara lämpligt, då med de mångskiftande former, hvarunder vikariatsförordnanden förekomma, uttömmande stadganden om vikaries förhållande till kansliet icke kunna gifvas utan uppställande af en mängd med hänsyn till vexlande förhållanden affattade föreskrifter, olämpliga att upptagas i en lag.

Såsom i principbetänkandet framhålles, vore det utan tvifvel lämpligast, om kansliet alltid kunde förläggas till domsagens domstolslokal eller, om domsagan består af två eller flera tingslag, till ettderas domstolslokal. Då emellertid domaren icke lämpligen kan hafva kansliet annorstädes än i sin bostad eller i närheten af densamma, samt inskränkning i domarens rätt att inom domsagens område fritt välja sin bostad ej lär kunna för närvarande ifrågasättas, har Beredningen ansett domaren böra ega bestämma det ställe inom domsagan, der kansliet skall finnas. Har domaren erhållit behörigt tillstånd att bo utom domsagan, synes han af den anledning, som nyss blifvit antydd, böra ega förlägga kansliet till boningsorten. Ett stadgande härom utgör naturligtvis ej hinder att, der sådant finnes lämpligt, vid meddelande af tillstånd för domare att bo utom domsagan bestämmas såsom vilkor, att domaren å vissa tider skall sjelf infinna sig å uppgifvet ställe inom domsagan för att lemna rättsökande tillfälle att der för honom framställa sina angelägenheter.

Den tid, under hvilken kansliet skall hållas tillgängligt, har Beredningen ansett böra sättas till minst två timmar hvarje helgfri dag. Åt domaren har öfverlemnats att med afseende å lokala förhållanden bestämma de timmar på dagen, hvilka han anser lämpliga. Att domaren är oförhindrad att låta hålla kansliet öppet jemväl å annan tid än den sålunda bestämda lärer vara uppenbart.

Underrättelse om stället, der kansliet finnes och om tiden, under hvilken det dagligen hålles tillgängligt, torde lämpligen kunna meddelas allmänheten dels genom anslag å Rättens dörr inom hvarje tingslag och dels genom kungörelser, som Konungens befallningshafvande har att, efter anmälan af domaren, låta införa i allmänna tidningarne och i länskungörelserna. Ett anslag angående kanslitiden har ock ansetts böra finnas å kansliets dörr.

Enligt 2 § skall i hvarje domsaga finnas anställdt kanslibitråde, 2 §. som, der ej domaren annorlunda bestämmer, har att vara tillstädes å kansliet under den kungjorda kanslitiden. När domaren af embetsresa eller annan dylik orsak är förhindrad att under kanslitiden infinna sig å kansliet, måste han låta kanslibiträdet der tjänstgöra. För att domaren må kunna mera ostördt egna sin tid åt viktigare arbeten i sitt kall, bör det emellertid icke vara honom förmenadt att äfven eljest å kanslibiträdet öfverlemnna kansligöromålen, hvilka äro af mera mekanisk art, utan att domaren likväl må undandraga sig att, när han träffas, emottaga rättsökande, som önska meddela sig med honom personligen. Domaren kommer tvifvelsutan att lemna kanslibiträdet bestämdt besked, hvilka dagar biträdet skall tjänstgöra; men har i något särskildt fall sådant besked ej lemnats, åligger det kanslibiträdet att vara tillstädes under kanslitiden.

För kanslibiträdets befogenhet uppställas i 3 § såsom allmänna för- 3 §. utsättningar dels att kanslibiträdet är tillstädes å kansliet och dels att domaren sjelf icke är der närvarande. Kanslibiträdet eger sålunda icke att i sådan egenskap fungera å annat ställe än kansliet. I domarens närvaro å kansliet må kanslibiträdet icke handlägga kansligöromålen annorledes än såsom domarens enskilda biträde och på dennes ansvar.

Då juridisk examen icke kunnat uppställas såsom kompetensvillkor för befattningen, har det, såsom ofvan blifvit antydt, funnits nödigt att inskränka kanslibiträdets befogenhet till de i 3 § uppräknade bestyr, hvilka alla äro af synnerligt enkel beskaffenhet. Härigenom torde emellertid det praktiska behovet vara hufvudsakligen tillgodosedt, helst om hvad Beredningen särskildt föreslagit rörande rätt för part att få expeditioner och andra handlingar sig tillsända med allmänna posten varder upphöjdt till lag.

Till kanslibiträdets befattning skulle enligt 3 §, under ofvannämnda allmänna förutsättningar, höra att å domarens vägnar:

1:o) emottaga handlingar, hvilka enligt lag må till domaren ingifvas, äfvensom vad, anmälanden och andra framställningar, som ankomma på åtgärd eller pröfning af domaren. Någon rätt att ingå i pröfning af det sålunda emottagna eller att med anledning deraf fatta beslut har ej kunnat kanslibiträdet tillerkännas. Kanslibiträdet eger följaktligen ej befogenhet att pröfva, huruvida emottaget vad blifvit inom rätt tid erlagdt eller om vad mot det ifrågavarande beslutet är enligt lag tillåtet;

2:o) emottaga och öppna bref och andra försändelser, försedda med adress till domsagens kansli. Åt kanslibiträdet har nemligen ansetts kunna utan olägenhet lemnas i uppdrag att i domarens frånvaro emottaga och öppna icke blott försändelser, som äro ställda till kansliet, utan äfven sådana till domaren eller domarembetet ställda försändelser, hvilka äro försedda med adress till domsagens kansli;

3:o) meddela resolution å skriftlig ansökan om stämning. Någon befogenhet att på endast muntlig framställning meddela stämningsresolution har Beredningen med afseende å de behörighetsvillkor, som för befattningen blifvit uppställda, ansett icke böra kanslibiträdet tilläggas;

4:o) tillhandahålla expeditioner och andra handlingar, hvilka rättsökande eger att hos domaren utbekomma, samt

5:o) besörja handlingars försändande med posten till rättsökande i enlighet med derom gällande föreskrifter.

På domaren ankommer att tillse, att ifrågavarande expeditioner varda färdiga å föreskrifven tid och inlemnade på kansliet, äfvensom

att hos honom gjorda framställningar om dylika handlingars öfversändande med posten blifva kanslibiträdet meddelade, der försändandet icke hunnit ske innan kanslibiträdets tjenstgöring vidtager. Rörande ifrågasvarande ämne hänvisas i öfrigt till det af Beredningen framlagda särskilda förslag till förordning angående skyldighet för domare å landet att till rättsökande öfversända handlingar med posten.

Den, som förordnats att förrätta visst ting eller handlägga visst ärende, bör naturligtvis å domsagans kansli låta tillhandahålla de expeditioner, hvilka icke skola på grund af gällande föreskrifter vara att tillgå inom annat tingslag än det, der kansliet är beläget.

Den befogenhet, som tillerkänts kanslibiträdet, bör tillkomma detta icke blott under den kungjorda kanslitiden utan äfven under annan tid, då kansliet faktiskt hålles öppet. Skulle kanslibiträdets befogenhet upphöra vid ett visst, på förhand bestämdt klockslag, kunde sådant i många fall medföra osäkerhet för de rättsökande och förvecklingar af ganska betänkelig beskaffenhet. En begränsning af kanslibiträdets befogenhet till vissa timmar skulle ock, utan att vara af behovet påkallad, inskränka gagnet af den ifrågasvarande inrättningen.

Kanslibiträdet handlar i sin befattning å domarens vägnar, och i 4 §. 4 § har derföre stadgats att, om kanslibiträdet enligt 3 § emottagit handling, vad eller framställning, sådant skall vara så gilt, som om domaren sjelf mottagit det sålunda aflemnade. Påkallar emellertid ingifven handling — såsom bevakningsinlaga i konkurs, bestridande af ackord och dylikt — åtgärd å viss dag, som vid handlingens ingifvande redan är bestämd, kan sakegaren uppenbarligen ej undgå att sjelf stå risken, om domaren icke kommer i tillfälle att af handlingen taga del så tidigt, att åtgärden kan å den bestämda dagen vidtagas. Ett lika förhållande kan redan nu inträffa, såsom i det fall, att särskild domare blifvit förordnad att handlägga konkursmål å inställedagen, och bevakningsinlaga före inställetiden aflemnas till ordinarie domaren.

Då domaren å landet i regeln är ordförande i Egodelningsrätten, har 5 §. Beredningen ansett sig kunna i 5 § föreslå, att handling, som enligt stadgan om skiftesverket i riket skall ingifvas till Egodelningsrättens

ordförande, må jemväl i det fall, att denna befattning utöfvas af annan än domaren, ingifvas å domsagens kansli med samma verkan, som om ingifvandet skett till Egodelningsrättens ordförande. Huru i visst fall bör med sådan ingifven handling vidare förfaras, angifves i 8 §.

Att uttryckligen utsäga, att stadgandet i 5 § gäller äfven i fråga om handlingar, som enligt lag skola ingifvas till ordförande i Egoskildnadsrätt, har Beredningen icke ansett nödigt. Afvittringen lär numera vara afslutad öfverallt med undantag blott för vissa delar af Vesterbottens och Norrbottens läns lappmarker; och som 23 § i stadgan om afvittring i dessa lappmarker den 30 Maj 1873 föreskrifver, att om rättegången och om sökande af ändring i Egoskildnadsrätts beslut skall gälla hvad derom för Egodelningsrätt är stadgadt, torde den i 5 § gifna bestämmelse utan särskildt omnämmande blifva tillämplig i fråga om handlingar, som skola ingifvas till ordförande i Egoskildnadsrätt inom nämnda lappmarker.

6 §. Då det uppenbarligen är af största vigt, att domaren erhåller tillförlitlig kännedom om allt hvad å kansliet i hans frånvaro förekommit af beskaffenhet att tillhöra hans handläggning eller påkalla hans åtgärd, har i 6 § meddelats stadgande om skyldighet för kanslibiträdet att föra diarium, derur domaren må inhemta sådan kännedom. Med denna anordning afses ock att vinna nödig kontroll å kanslibiträdets åtgöranden. Hvarje ärende, som inkommer å kansliet under det kanslibiträdet der tjänstgör, skall i regeln antecknas i diariet. Ett undantag har Beredningen likväl af lätt insedda skäl ansett böra ega rum beträffande framställd begäran om utbekommande af expedition, som finnes tillgänglig å kansliet, så framt handlingen af kanslibiträdet genast utlemnas.

Beträffande diariets förande torde erfordras åtskilliga föreskrifter, hvilka ej lämpligen kunna inflyta i denna lag. Beredningen anser sig dock böra här antydningssvis nämna, att enligt Beredningens uppfattning diariet bör, efter gifvet formulär, föras så, att det upptager för hvarje dag, då kanslibiträde tjänstgjort, de inkomna ärendena i sammanhängande följd, samt att kanslibiträde vid hvarje ärende i särskild ko-

lumn tecknar sitt namn, en anordning, hvilken särskildt är af vigt, der flera personer vaxelvis tjenstgöra såsom kanslibitråde.

Kanslibitråde bör otvifvelaktigt vara behörigt och pliktigt att meddela utdrag ur diariet till bevis om emottagande af handling eller framställning. Såsom föregående stadganden utmärka, eger ej kanslibitråde behörighet att pröfva lagligheten af vad och sålunda icke heller att derom meddela sådant bevis, som Rättegångsbalken afser. Det torde emellertid kunna befaras, att en vid rättegångars utförande ovan part, under förmenande, att erhållet diarioutdrag angående vadet vore tillfyllest, uraktläte att uttaga domarens vadebevis och, i saknad af de närmare föreskrifter för talans fullföljande, hvilka detta bevis skall innehålla, försummade att iakttaga hvad honom ålâge för fullföljd af sin talan. Beredningen har derföre ansett nödigt, att i diarioutdrag, som kanslibiträdet meddelar angående vad, tillägges uttrycklig erinran att, om domaren pröfvar vadet lagligt, vadebevis kommer att af honom utfärdas.

Stadgandet i första stycket af 7 § afser att förekomma obehörigt 7 §. dröjsmål med vidtagande af de på domaren beroende åtgärder, som i hans frånvaro inkomna ärenden påkalla. Uppenbarligen åsyftas här allenast den domare, som förvaltar domarembetet och hvilken det också måste åligga att, när annan domare har att handlägga särskildt ärende, delgifva denne hvad i sådant ärende kan hafva inkommit på kansliet. Då af skäl, som vid 1 § redan blifvit antydda, uttryckliga föreskrifter för de flerehanda olika förhållanden, som kunna inträffa då en del af domarens tjenstegöromål öfverlemnats till vikarie, ansetts icke tjenligen kunna i lagen upptagas, har ej heller införts uttrycklig föreskrift om öfverlemnande till vikarie af inkomna handlingar.

För åtskilliga fall stadgas i lag, att åtgärd, som i anledning af inkommet ärende erfordras, skall af domaren vidtagas genast eller inom viss tid efter det ansökan eller annan handling inkom, såsom i fråga om utfärdande af offentlig stämning i konkurs, utsättande af urtima ting i mål angående gäldenärs försättande i konkurs, tillhandahållande af expeditioner m. m. Om nu en handling eller framställning af ifrågasvarande beskaffenhet emottagits af kanslibiträdet, är sådant, enligt 3 §

i förslaget, lika gilt som hade ärendet blifvit anhängiggjort hos domaren; men när denne är af embetsresa eller annat laga skäl hindrad att inhemta kännedom om ärendet, kan han ej deri vidtaga någon åtgärd förr än hindret upphört. Tiden för åtgärds vidtagande bör alltså räknas från den dag, då domaren egt tillfälle att taga kännedom om ärendet. Den bestämmelse, hvilken blifvit härom införd i andra stycket af 7 §, har jemväl föranledt ändring i 7 och 86 §§ Konkurslagen; och har Beredningen dertill uppgjort särskildt förslag.

Enligt 71 § Konkurslagen skall å inställeledagen domaren å landet utsätta viss dag inom två veckor derefter, då skriftligen författade anmärkningar mot bevakade fordringar senast skola till domaren aflemnas, äfvensom för tvistiga frågors behandling å sammankomst inför Rättens ombudsman viss dag, minst en och högst två veckor efter tiden för anmärkningarnes aflemnande; och har domaren, jemlikt 73 §, att, derest anmärkningsskrift inom den därför utsatta tiden inkommer, öfversända den till ombudsmannen. Emellertid läser kunna inträffa, att domaren till följd af embetsresa eller af annan laga orsak är frånvarande från kansliet vid utgången af den för anmärkningars afgifvande bestämda tid och förhindrad att till Rättens ombudsman tillräckligt tidigt öfversända inkomna anmärkningar. För sådana undantagsfall har skrifternas öfversändande till ombudsmannen ansetts böra på domarens tillsägelse ombestyras af kanslibiträdet. Men för att kunna fullgöra detta bestyr måste biträdet veta, hvilken i konkursmålet blifvit förordnad till Rättens ombudsman, inom hvilken tid anmärkningar skolat aflemnas o. s. v. Nödiga upplysningar i sådana hänseenden bör domaren, när han ser sig hindrad att sjelf fullgöra ifrågasvarande embetsåliggande, meddela kanslibiträdet för hvarje särskildt fall.

8 §. För den händelse, att annan än den som förvaltar domarembetet är ordförande i Egodelningsrätt, har Beredningen ansett nödigt föreskrifva, att handling i egodelningsmål, hvilken inlemnats å domsagans kansli, skall genom domarens försorg öfverlemnas till Egodelningsrättens ordförande. Det torde nemligen ej kunna ifrågasättas, att den sistnämnde, då han ej utöfvar domarembetet, skall granska det å domsagans

kansli förda diariet eller eljest efterforska, huruvida någon till hans befattning hörande handling inkommit å kansliet.

Med afseende å beskaffenheten af kanslibiträdets befattning och det ^{9 §.} förhållande, hvori bitrådet står till domaren, bör det tillkomma denne att till kanslibitråde förordna den han finner lämplig och villig att åtaga sig befattningen. Af samma anledning bör domaren ega återkalla förordnandet, när han finner skäl dertill, utan rätt för kanslibiträdet att deröfver föra klagan.

För att förekomma de olägenheter, som skulle uppstå deraf att, i händelse kanslibitråde blefve hindradt att sköta sin befattning, ej genast funnes att tillgå annan, som vore behörig att i stället öfvertaga befattningen, har det lemnats domaren öppet att på samma gång han förordnar kanslibitråde eller eljest när behof deraf uppstår utse en eller flera suppleanter att vid förfall för kanslibitråde fullgöra kanslibiträdets åligganden. Genom en sådan föreskrift torde ock undanrödjas de betänkligheter, som af åtskilliga ledamöter i Förstärkta Lagberedningen uttalats emot ett stadgande angående skyldighet för domaren att jemväl under allmänt ting, som förrättades å annan ort än den, der domsagens kansli vore förlagdt, hålla kansliet å vanligt ställe tillgängligt.

Då det är af vigt, att såväl vederbörande Hofrätt som allmänheten må känna, hvilka äro anställda såsom kanslibiträden och suppleanter, har i 9 § meddelats föreskrift om skyldighet för domaren att anmäla när förordnande meddelas eller upphör.

Såsom i det föregående blifvit framhållet, har Beredningen ej ansett ^{10 och} sig kunna uppställa juridisk embetsexamen såsom vilkor för behörighet ^{11 §§.} att vara kanslibitråde. Att innehafvare af sådan befattning skall hafva uppnått myndig ålder, har funnits nödigt, helst han måste vara underkastad tjenstemannaansvar och ersättningsskyldighet för sina åtgöranden.

Särskildt med afseende derå, att qvinnor numera allmänt anlitas såsom skrifbiträden, har Beredningen ansett det böra uttryckligen uttalas, att qvinna må kunna till kanslibitråde förordnas.

II.

Förslag till Lag angående förändrad lydelse af vissa §§ i Konkurslagen.

7 §. I 7 § 2 mom. Konkurslagen stadgas skyldighet för borgenär, som ingifvit ansökning om gäldenärs försättande i konkurs, att — sedan domaren förelagt gäldenären viss tid efter delfäendet att förklara sig öfver ansökningen — tillställa domaren bevis öfver delgifvandet sist inom fjorton dagar efter det ansökningen är gjord. Enligt bestämmelserna angående domsagas kansli skall ansökningen anses vara gjord då den ingifves å kansliet, äfven om domaren ej är der tillstädes; och derest domaren är frånvarande på embetsresa, kan någon tid komma att förflyta innan han blifver i tillfälle att å den ingifna ansökningen teckna föreläggande för gäldenären att sig deröfver förklara. Vid sådant förhållande kunde inträffa fall, då ofvan angifna tid, inom hvilken delgifningsbeviset skall vara ingifvet till domaren, blifver otillräcklig; och har med anledning häraf Beredningen ansett den ändring böra i 7 § 2 mom. vidtagas, att tiden för delgifningsbevisets ingifvande bestämmes till fjorton dagar efter det föreläggandet för gäldenären af domaren meddelades.

71 och 73 §§. Enligt 7 § i förslaget till lag angående domsagas kansli skola under vissa förutsättningar de anmärkningsskrifter emot bevakade fordringar, som blifvit å domsagas kansli aflemnade, öfversändas af kanslibiträdet till Rättens ombudsman. I följd häraf torde någon jemkning påkallas i det uti 73 § Konkurslagen upptagna stadgandet, att domaren vid öfversändande af anmärkningsskrifterna till Rättens ombudsman tillika skall bestämma viss dag, då parterna, derest ej förlikning kan träffas, hafva att inför Rätten sammankomma. Bestämmande af denna dag synes utan olägenhet kunna ske redan å inställelsedagen, helst domare å landet är pliktig utsätta dagen så, att den infaller å det lagtima ting, som inträffar näst efter sammanträdet inför Rättens ombudsman, der ej urtima ting varder äskadt. Af Beredningen har därför blifvit föreslaget,

att i 71 § intages en föreskrift, att domaren skall redan å inställelledagen bestämma viss dag, då parterna, derest förlikning angående jäf ej kan träffas, skola sammankomma inför Rätten. Godkännes detta förslag, kommer af 73 § den del att uteslutas, som afser bestämmande af dagen för inställelsen vid Rätten.

Af enahanda skäl, som vid förslaget till ändring i 7 § 2 mom. 86 §. Konkurslagen anförts, har Beredningen ansett, att tiden för ingifvande till domaren af bevis om delgifvande af det i 86 § omförmälda föreläggande bör beräknas från den dag, föreläggandet meddelades.

Vid öfverläggningarna inom Beredningen angående de ändringar i Konkurslagen, hvilka borde föränledas af den föreslagna Lagen angående domsagas kansli, har fråga uppstått, huruvida någon ändring i 69 § Konkurslagen vore af behovet påkallad.

Fall kunna nemligen inträffa, då en å domsagas kansli före inställelsetiden ingifven bevakningsinlaga icke kan å inställelledagen af domaren anmälas. Detta förhållande uppstår, då bevakningsinlaga inkommit till kansliet först sedan domaren afrest till annan ort, der inställelsen för fordringars bevakande skall ega rum, äfvensom när domaren eljest varit borta då bevakningsinlagan å kansliet ingafs och han sedermera i följd af embetsresor hindrats att af inlagan taga del så tidigt, att tillkännagifvande om densamma kunnat å inställelledagen ske. Då emellertid det synes möta betänklighet att för dylika fall stadga samma förfarande som i fråga om efterbevakning, helst derigenom skulle för den borgenär, som ingifvit bevakningshandlingen, kunna uppkomma kostnader, kanske öfverstigande den utdelning, han i konkursen kunde påräkna, har Beredningen ansett ifrågavarande § i Konkurslagen böra bibehållas oförändrad, och detta så mycket hellre, som det står den fordringsegare, hvilkens bevakningsinlaga under förutnämnda förhållanden förfallit, öppet att, der han så önskar, genom efterbevakning bereda sig tillfälle till utdelning i konkursen för sin fordran.

III.

Förslag till Lag angående förändrad lydelse af 10 § i Förordningen om boskildnad m. m.

Har, sedan makars egendom blifvit till konkurs afträdd, make som söker boskildnad ingifvit sin ansökan derom å domsagas kansli inom den i lag föreskrifna tid, d. v. s. sist å inställelsedagen, men kan af anledning, som i det föregående redan blifvit antydd, ansökningen ej blifva af domaren föredragen å denna dag, synes en uttrycklig bestämmelse nödig, huru med ansökningen bör förfaras. Saknas dylik bestämmelse, torde man nemligen kunna sätta i fråga, huruvida ej ansökningen vid detta förhållande skulle anses förfallen, utan att rättighet att söka boskildnad sedermera kunde genom någon åtgärd, motsvarande efterbevakning, återvinnas.

Till förekommande af en sådan påföljd, hvilken skulle innebära en verklig obillighet, och då vederbörande i de fall, hvarom här är fråga, synas kunna höras öfver boskildnadsansökningen på enahanda sätt, som i 80 § Konkurslagen är föreskrifvet i fråga om fordringsanspråk, hvilka annälas efter inställelsedagen, har ett stadgande i sådant syfte blifvit tillagdt i 10 § af förevarande förordning.

IV.

Förslag till Förordning angående skyldighet för domare å landet att till rättsökande öfversända handlingar med posten.

Någon skyldighet för domare å landet att på begäran af rättsökande med posten öfversända expeditioner eller andra handlingar, hvilka sökanden eger att hos domaren utbekomma, finnes för närvarande icke i lag stad-

gad. På domarens välvilja är det således beroende, om en af rättsökande i sådant hänseende gjord framställning villfares eller lemnas utan afseende. I senare fallet är den rättsökande nödsakad att antingen anlita ombud eller ock företaga särskild resa till domarens bostad. I de domsagor, der domaren ej är boende i stad, torde emellertid lämpliga ombud å domarens boningsort ofta icke vara att tillgå, och en resa till domaren är mången gång förenad med ej obetydlig kostnad. Uppenbarligen vore det under sådana förhållanden synnerligen önskvärdt, om de rättsökande kunde berättigas att medelst posten requirera och få sig tillsända sådana handlingar, som skola dem af domaren tillhandahållas. För ett stadgande i lag om förpligtelse för domaren att härutinnan gå allmänheten tillhanda torde mängden af de göromål, som åligga domaren, hittills hafva utgjort giltigt hinder. Under förutsättning att domsagans kansli varder så ordnad, att domaren eger att åt kanslibiträdet uppdraga vissa göromål af enklare beskaffenhet, har Beredningen emellertid, såsom förut framhållits, ansett domaren kunna och böra förpligtas att under vissa vilkor gå rättsökande tillhanda i nu ifrågavarande hänseende.

Såsom vilkor för domarens skyldighet att öfversända handling med 1 §. posten har föreslagits, att begäran derom skall ske skriftligen. En blott muntlig begäran kan nemligen lätt leda till missuppfattning och lemna domaren i saknad af bevis angående den gjorda framställningen.

Den i förslaget intagna bestämmelsen, att begärd handling skall sändas under rekommendation, har ansetts nödig till säkerhet ej blott för den rättsökande utan äfven för domaren. Förslaget i denna del påkallar dock, om detsamma godkännes, en ändring af allmänna poststadgan, såvidt den innehåller förbud mot rekommendation af paket.

Den ersättning, som bör tillkomma domaren för bestyret med handlingens öfversändande enligt 1 §, har Beredningen ansett böra utgå med samma belopp, som kommissionär eger uppbära enligt Kongl. Kungörelsen den 28 Maj 1886, eller för hvarje försändelse 75 öre, hvilket belopp jemte ersättning för stämpelpapper, lösen, porto och rekommendationsafgift torde böra af sökanden förskottsvis gäldas.

- 2 §. I domsagor, der domare redan nu gå rättsökande tillhanda med handlingars afsändande, lærer vunnits den erfarenhet, att de rättsökande i de flesta fall önska få handlingarne sig tillsända med användande af postförskott. Härigenom besparas kostnaden för rekommendation af brefvet, hvori handlingen begäres, och undgår sökanden äfventyret, att hans framställning möjligen lemnas utan afseende, i fall de insända penningarne understiga sammanlagda beloppet af de ersättningar, han har att gälda och hvilka han ofta ej kan på förhand fullt noggrant beräkna. Härtill kommer, att med detta befordringssätt domaren befrias från det eljest säkerligen ej sällan förekommande besväret att redovisa uppkommande öfverskott å insända medel. Beredningen har derföre funnit sig böra föreslå att, för den händelse penningar alls icke eller till otillräckligt belopp aflemnats, domaren ändock skall vara pligtig att afsända begärd handling och då medelst användande af postförskott. Som dock uppenbart är, att bland de många personer, som anlita domaren, finnas sådana, hvilka, när en begärd expedition kanske ej vidare är af nöden, underlåta att inlösa postförskottet, så att domaren möjligen tillskyndas förlust, motsvarande åtminstone den med postförskotts försändelsen förenade kostnad, har det ansetts skäligt, att till godtgörelse för den i dessa fall domaren ålagda särskilda risk ersättningen för försändelsen sättes i någon mån högre eller till en krona, då postförskott användes. Detta bör så mycket mindre möta betänklighet, som de förmåner, hvilka härmed beredas den rättsökande, äro ganska afsevärda, och det dessutom beror på sökanden sjelf, om detta befordringssätt skall användas eller ej.
- 3 §. Fall lära kunna inträffa, då den rättsökande anser försändelsens rekommenderande ej innebära tillräcklig trygghet, såsom när afsändandet gäller intecknad skuldebref eller annan handling af högt värde. Den sökande bör då ega att på sin bekostnad få försändelsen assurerad till det belopp, han pröfvar nödigt. Då man emellertid icke kan fordra, att domaren skall vidkännas eller förskjuta den särskilda kostnaden för assurans, har såsom vilkor föreskrifvits, att sökanden skall förskottsvis erlægga nödiga medel för gäldande af assuransafgiften.

Enär det måste antagas, att sökande, hvilken begärt försändelsesassurerande, icke vill underkasta sig risken att få den befordrad på ett mindre betryggande sätt, samt det icke bör åläggas domaren att, der assurancesbeloppet ej blifvit angifvet, företaga den stundom ganska vanskliga uppskattningen af försändelsens värde, har Beredningen ansett att, då sökanden underlåtut att aflemna tillräckliga medel till assurancesafgiften eller att angifva assurancesbeloppet, domaren ej bör vara pligtig att öfversända den begärda handlingen med posten. Uppenbart är dock att, om domaren, oakadt sökanden ej insändt nödiga medel till gäldande af assurancesafgiften, öfversänder den begärda handlingen under assurance till angifvet belopp och medelst postförskott uttager det felande beloppet, han är berättigad att åtnjuta den i 2 § stadgade godtgörelse för försändelsen.

I likhet med hvad i Kongl. Kungörelsen den 28 Maj 1886 skett 4 §. har här intagits bestämmelse, att den, som styrkt sin fattigdom, är fri från erläggande af godtgörelse för besväret med försändelsen, men dock pligtig att förskottsvis aflemna nödiga postpenningar.

På samma gång det funnits lämpligt att här tydligt utsäga, att 5 §. den skriftliga begäran, hvarom i 1 § talas, må framställas i bref till domaren, har tillika bestämts, att en dylik begäran äfven må göras i bref till domsagans kansli. Afser en sådan begäran handling, som redan är färdig och å kansliet tillgänglig, kan och bör nemligen kanslibiträdet, om domaren är frånvarande, genast afsända handlingen.

Att sökanden sjelf skall stå risken, om ett af honom afsändt bref ej i rätt tid kommer domaren tillhanda, eller om begärd och i enlighet med denna författning expedierad försändelse förkommer, har synts Beredningen så uppenbart, att särskild bestämmelse derom icke ansetts vara af nöden.

Särskildt yttrande

af

Assessoren Wold.

Det af Beredningen framlagda förslag till lag angående domsagas kansli är i likhet med de flesta gällande författningar, som afse domaren å landet, uppställt närmast med hänsyn till det normala fall, att härads-höfdingeembetet inom hvarje domsaga handhafves af en enda person. Huru de gifna stadgandena skola tillämpas i den händelse, att embetet samtidigt utöfvas af två eller flera, måste afgöras genom granskning af lagens anda och mening. I de flesta fall bereder nämnda förhållande inga afsevärda svårigheter. Det är sålunda uppenbart, att med ordet »domaren» i 1 och 9 §§ af förslaget — der fråga är om vissa för hela domsagan gemensamma förvaltningsåtgärder, som ej kunna af mer än en person utföras — måste förstås den person, som handhafver det hufvudsakliga domareembetet (hvilken person jag i det följande för korthetens skull betecknar med uttrycket »härads-höfdingen»); på andra ställen åter är det lika tydligt, att under ordet »domaren» måste inbegripas en hvar, som utöfvar någon del af domareembetet, således jemväl den, som förordnats allenast att förrätta ett visst ting eller att handlägga något särskildt mål eller ärende (»speciel vikarie»). I några fall, såsom särskildt i fråga om 2 §, första och sista stycket af 3 § samt första stycket af 7 §, torde deremot tolkningen af lagtexten i förevarande hänseende vara ganska vansklig. Förslagets syfte är emellertid, enligt hvad i motiven delvis antydes, att kanslibiträdet skall vara pligtigt att, der ej »härads-höfdingen» annorlunda bestämmer, vara tillstädes å kansliet under den kungjorda kanslitiden. Har kanslibiträdet frikallats från inställelse utan att suppleant inkallats till tjänstgöring, åligger det

»häradshöfdingen» att sjelf tjenstgöra å kansliet icke blott för egen del utan äfven i egenskap af kanslibitråde åt »speciel vikarie», som ej är närvarande å kansliet, dock utan skyldighet att föra diarium. »Häradshöfdingen» skall alltså i nämnda fall vara berättigad och pliktig att å »vikariens» vägnar emottaga handlingar, vad och andra framställningar med samma verkan, som om de ingifvits till »vikarien»; att tillställa denne det sålunda emottagna; att tillhandahålla »vikariens» å kansliet inlemnade expeditioner, samt att ombesörja försändning af sådana expeditioner med posten i enlighet med gällande föreskrifter. Samma rätt och pligt i förhållande till frånvarande »vikarie» tillkommer »häradshöfdingen» jemväl i det fall, att han under kanslibiträdets tjenstgöring inkommer i kanslirummet. Har kanslibiträdet tjenstgjort, är det »häradshöfdingen», som har till åliggande att dagligen taga del af diariet och att tillställa »vikarien» de inkomna ärenden, som tillhöra dennes handläggning.

Huruvida, i saknad af förenämnda antydningar i motiven, med vanliga tolkningsregler skulle kunna åt lagen gifvas en sådan tillämpning, som nu angifvits, synes mig ganska tvifvelaktigt. Med den stora omfattning, hvori numera vikariatsystemet hos oss tillämpas, måste det dock anses synnerligen önskvärdt, att stadgandena i förevarande afseende blifva fullt tydliga; och i allt fall synes mig en lagförändring, hvarigenom en domare förpligtas att under viss förutsättning biträda vid en annan domares expeditionsgöromål, vara af den vikt, att den bör i lagen direkt uttalas. Vill man hafva lagen på förenämnda sätt tillämpad, torde följaktligen ett förtydligande af sjelfva lagtexten vara af behovet påkalladt.

För min del är jag emellertid af den åsigt, att ofvan anförda otydligheter delvis böra afhjelpas genom en ändring i sak, nemligen på det sätt, att kanslibiträdets tjenstgöring blifver permanent. Med förslagets anordning torde missförstånd och förvecklingar lätt kunna uppstå. Befinnes kansliet vid något tillfälle stängdt under den kungjorda kanslitiden, kommer frågan, huruvida »häradshöfdingen» eller kanslibiträdet skall bära ansvaret därför, att i vissa fall bero på den omständigheten, om bevisning må kunna åstadkommas derom, att

»häradshöfdingen» frikallat kanslibiträdet från tjänstgöring. Det torde ock vara mindre lämpligt, att kanslibiträdets befogenhet skall upphöra, så snart domaren inkommer i kansliorummet, så att t. ex. en af kanslibiträdet utfärdad stämning skall kunna förklaras ogill, om det visas, att »häradshöfdingen» vid stämningens utfärdande tillfälligtvis uppehållit sig å kansliet. Vill man bereda domaren någon verklig lättnad i de mekaniska kanslibestyren och skapa en institution, som är mäktig af någon vidare utveckling, synes det mig vara nödvändigt att låta kanslibiträdet fungera ständigt. För sådant ändamål torde det ej vara nödigt att höja det föreslagna förvaltningsbidraget. Det lärer väl nu knappast finnas någon domare å landet, som icke, åtminstone vissa tider på året, använder enskildt biträde; och om den aflöning, som detta biträde för närvarande åtnjuter, höjes med trehundra kronor mot skyldighet för biträdet att derjemte tjänstgöra å kansliet hvarje helgfri dag två timmar — under hvilken tid ju äfven annat arbete ofta nog kan utföras — torde ingenstädes någon verklig svårighet möta att till befattningen erhålla lämplig sökande. Med de medel, som inflyta för bestyret med expeditioners försändande med posten till rättsökande, beredes domaren dessutom tillfälle att lemna kanslibiträdet än större löneförmåner.

De ändringar i lagtexten, som af nu föreslagna anordning föranledas, äro helt få. Sålunda skulle i 2 § orden: »der ej domaren annorlunda bestämmer» borttagas samt i 3 § inledningen komma att lyda: »Kanslibiträde har att å kansliet å domarens vägnar»; hvarjemte i sista stycket af 3 § orden »i domarens frånvaro» skulle uteslutas.

Vidtagas dessa ändringar, torde tolkningen af det i förslaget förekommande ordet »domaren» icke föranleda svårigheter i andra lagrum, än första stycket af 7 § och 8 §. Lika med Beredningens flertal anser jag, att »speciel vikarie» lika litet som ordförande i Egodelningsrätt bör vara pliktig att dagligen taga del af diariet; men sådant synes mig böra åtminstone antydvas i sjelfva lagtexten. Enklast torde detta kunna ske derigenom, att ordet »domaren» på alla de ställen i förslaget, der det förekommer i betydelse af den person, som handhafver det hufvudsakliga domarembetet, utbytes mot ordet »häradshöfdingen». Dessa två

ord förekomma väl eljest i lag såsom synonyma; men om de båda användas i en ny lag, kan syftet dermed ej gerna missförstås; och någon retroaktiv verkan på tolkningen af äldre lag kan uppenbarligen ej deraf befaras. De lagrum, i hvilka sådan redaktionsförändring enligt min åsigt bör vidtagas, äro 1 § (3 ställen), 5 § (1 ställe), 7 § första stycket (1 ställe), 8 § (2 ställen) och 9 § (4 ställen). I fråga om åtminstone en del af de utaf Svea Hofrätt förordnade ständiga brottmålsdomare torde dessutom en bestämmelse vara nödig, enligt hvilken ifrågavarande lag förklaras icke vara å dem tillämplig; men en sådan bestämmelse torde lämpligast gifvas i form af ett tillägg till de om dessa brottmålsdomare gällande specialförfattningar.

Det framlagda förslaget till förordning angående skyldighet för domare å landet att till rättsökande öfversända handlingar med posten har jag icke kunnat biträda. Man har ofta och med skäl klagat öfver mängden af de olikartade bestyr, hvilka, utom det egentliga tingsarbetet, åligga domaren å landet. Dessa bestyr inkräkta mångenstädes högst betydligt på den tid, som rätteligen borde till viktigare domarevärf användas. Den brådska, hvarunder i många domsagor domböcker och andra protokoll måste uppsättas och justeras samt domar och utslag författas, kan ej annat än menligt inverka på dessa arbeten. Ofta nog saknar domaren till och med tid att på förhand studera de till tingen uppskjutna målen så grundligt, som för en framgångsrik, kraftig processledning är af nöden. De nu framlagda förslagen bereda visserligen domaren någon lättnad i de *nya* förpligtelser, som genom samma förslag honom påläggas; men granskar man närmare 3 § i förslaget till lag angående domsagas kansli, finner man snart, att den lindring, som genom detta förslag skulle beredas domaren i fråga om de honom *nu* åliggande göromål, är af ganska ringa betydelse. Skulle vid revisionen af nu gällande lag angående rättsmedlen skriftvexlingen i besvärsmålen komma att delvis förläggas till underdomaren, lärers dennes tid deraf blifva än ytterligare upptagen. Äfven om domaren i största utsträck-

ning tager kanslibiträdets tjänst i anspråk för besörjande af handlingars försändande med posten till rättsökande, måste domarens tid komma att i någon mån upptagas af detta nya bestyr, helst sedan bruket att på sådant sätt requirera handlingar hunnit blifva mera allmänt. Domaren har nemligen att emottaga och till kanslibiträdet öfverlemna de till domaren inkommande requisitioner, dervid han, för att sjelf undgå ansvar för möjlig försummelse, måste hålla tillsyn derå, att requisitioner blifva ordentligt införda i diariet. Han har vidare att till kanslibiträdet öfverlemna insända porto-, rekommendations- och assuransafgifter samt att mottaga redovisning för influtna medel, för hvilken redovisningskontrollerande han kan nödgas genomgå den vidlyftiga bokföring, som detta uppdrag läser göra nödvändig.

Oaktadt nu angifna olägenheter och ehuru jag dessutom befarar, att domaren med den föreslagna anordningen lätt nog kan blifva utsatt för obehag från dessa, visserligen ej talrika, men vanligen ganska fyndiga personers sida, hvilka älska att trakassera domaren, skulle jag dock ej tveka att å domaren lägga jemväl ifrågavarande nya förpligtelse, om ingen annan lämplig utväg finnes. En reform i detta hänseende är nemligen otvifvelaktigt af behofvet påkallad. Det torde likväl icke vara nödigt att för ändamålet inslä på den väg, som af Beredningen föreslagits. Blefve kanslibiträdets tjänstgöring permanent, skulle förenämnda olägenheter kunna afhjelpas derigenom, att ifrågavarande bestyr öfverflyttades från domaren till kanslibiträdet. Enligt min mening kan emellertid frågan lösas äfven på ett annat sätt, hvilket från den rättsökande allmänhetens synpunkt torde vara att föredraga.

Just med hänsyn till domarens strängt upptagna tid har åt de kommissionärsbestyr, som förslaget lagt å domaren, icke kunnat gifvas någon stor utsträckning. Domaren har ej fått till åliggande att med rättsökande skriftvexla på annat sätt än så, att han på begäran till dem med posten öfversänder expeditioner och andra handlingar. Han är enligt förslaget icke pliktig att besvara förfrågningar eller att skriftligen lemna upplysning i något hänseende, icke ens om skälen, hvarför i något fall begärd expedition icke kan öfversändas. Vissa framställnin-

gar få ej göras i bref till domaren, utan måste tillställas denne af den rättsökande personligen eller ombud för honom; och då sökanden ofta nog icke känner någon till ombud lämplig person i den ort, der domaren har sin bostad, måste han följaktligen i åtskilliga fall för ändamålet företaga särskild resa.

För att afhjelpa dessa olägenheter vore det otvifvelaktigt af nöden, att hos hvarje domhafvande funnes anställd en verklig kommissionär, som kunde enligt en billig taxa gå allmänheten tillhanda. Mot ett förslag att på detta sätt lösa frågan kunde möjligen framhållas svårigheten att anskaffa någon till sådan befattning lämplig person, särskildt i de domsagor, i hvilka domaren valt sin bostad på längre afstånd från stad eller andra mera bebyggda orter, d. v. s. just i de domsagor, der behofvet af kommissionär måste anses vara allra störst. Någon sådan svårighet kan dock uppenbarligen icke förefinnas, såvida man ej hyser betänkligheter mot att låta befattningen utöfvas af den person, som hos domaren blifver anställd såsom kanslibitråde. Jag tror emellertid, att dessa betänkligheter icke förtjena synnerligt afseende. Såväl kanslibiträdet som kommissionären torde nemligen böra utöfva sin befattning under tjänstemannaansvar; och det synes mig vid sådant förhållande icke vara förenadt med någon verklig fara att anförtro kommissionärskap åt den person, som domaren funnit lämplig till kanslibitråde. Af de myndigheter, hos hvilka kommissionär jemlikt Kongl. Kungörelsen den 28 Maj 1886 skall vara anställd, hafva ock åtskilliga till befattningen utsett den person, som hos myndigheten är anställd såsom aktuarie eller registrator.

På grund af det sålunda anförda anser jag, att i stället för nu ifrågavarande förordning bör utfärdas en författning angående anställande af kommissionär hos domare å landet. Då det emellertid måste anses vara af behofvet påkalladt, att kommissionär varder anställd jemväl hos expeditionshafvande vid Rådstufvurätt, synes mig reformen äfven i detta afseende böra gifvas en större utsträckning, än Beredningen föreslagit. Det torde för öfrigt knappast kunna betviflas, att kommissionärer skulle kunna med fördel användas jemväl hos öfverinstanserna, nemligen i

ansökningsärenden och mål, hvori proceduren är rent skriftlig. För mig framstår såsom ett önskningsmål, att lagstiftningen på detta område måtte, såvidt möjligt, fotas på samma grund i fråga om de särskilda judiciella myndigheterna.
